

Pääkirjoitus

Kokeilevasta elektolorismista vakiintuneeksi tiedejulkaisuksi: Elore 30. juhlavuosi

Tuukka Karlsson ja Pihla Maria Siim

Elore juhlii tänä vuonna jo kolmattakymmenettä ilmestymisvuottaan. Elektoloristina alkunsa saanut lehti lyhensi alkuvuosien jälkeen nimensä *Eloreksi* ja on vuosien työn tuloksena vakiinnuttanut asemansa vertaisarvioituja artikkeleita julkaisevana monipuolisena, johtavan tason tiedelehtenä. Voitaneen kuitenkin sanoa, että *Elore* on edelleen säilyttänyt taitonsa lähestyä ympäröivää maailmaa ja erilaisia ilmiöitä yllättävistäkin näkökulmista.

Elorea julkaisemaan ryhtyneen Suomen Kansantietouden Tutkijain Seuran toiminnan elvyttämisessä 1990-luvun alussa voidaan nähdä myös paikallispoliittisia vivahteita, kun seuran kotipaikaksi vaihdettiin Joensuu. Myös *Eloren* toimijat olivat aluksi pääpainotteisesti joensuulaisia folkloristeja. Vaikka verkkolehden tai vaikkapa (digitaalisen) arkiston kotipaikalla ei näennäisesti ole suurta väliä, voi tällä paikallisille toimijoille olla suurikin merkitys.

Eloren alkutaivalta 1990-luvulla leimasi eräänlainen rohkea kokeilevuus: lehti oli monessa mielessä aikaansa edellä, ollen tietävästi Suomen vanhin vapaan saatavuuden verkkolehti. Todennäköisesti muutkin 1990-luvun alussa opiskelleet muistavat, kuinka sähköpostia käytiin tuohon aikaan lukemassa yliopiston käytävillä sijaitsevilla tietokoneilla, joille ei ollut edes jonoa. Tässä kontekstissa ajatus tarpeesta levittää verkkolehteä lukijoille paperitulosten muodossa ei tunnukaan erityisen kummalliselta.

Yhtenä verkossa julkaisemisen etuna nähtiin mahdollisuus ”lähettää palautetta toimittajille ja kirjoittajille heti tuoreeltaan”, kuten Jyrki Pöysä toteaa *Elektoloristin* kolmannen vuosikeran aloittaneen lehden [pääkirjoituksessa](#). Yksi lehden perustamisen tavoitteista olikin keskustelufoorumien tarjoaminen suomalaisille folkloristeille ja lähialojen edustajille. Julkista keskustelua tutkimuksen teosta ja julkaisuista käytiin varhaisissa numeroissa nykyistä enemmän. Toisinaan esitettiin myös huolestuneisuutta siitä, millaista kuvaa julkaistut tekstit välittävät folkloristiikasta tieteenalana. Myöhempinäkin vuosina jotkut aiheet ovat kirjoittaneet aktiivisempaa keskustelua. Nyt julkaistavaan *Eloreen* lähetetyt puheenvuorot voidaan ajatella osaksi tätä samaa jatkumoa. Ihannetapauksessa folkloristiikassa on tilaa sekä uteliaille, uusille avauksille että kriittiselle keskustelulle.

Yksi tapa keskustelun toteuttamiseen olisi avoimeen arviointiprosessiin siirtyminen, johon *Elore* ei kuitenkaan ole vielä lähtenyt mukaan. Toimittajien näkökulmasta on kuitenkin kyse aika suuresta ja todennäköisesti myös vertaisarviointiin ja artikkelien toimittamiseen osallistuvien työmäärää kasvattavasta prosessista. Toisaalta näemme, että meidän tulisi jatkosakin olla avoimia tutkimukselliselle vuoropuhelulle, sekä luoda ja kehittää siihen parhaiten sopivia alustoja ja tapoja.

Nykyään tutkijoita kannustetaan julkaisemaan vapaan saatavuuden julkaisuissa, eikä enää voidakaan puhua painettujen julkaisujen dominoimasta kentästä. Pikemminkin näkisimme, että verkkolehdet painivat monella tapaa samantyyppisten haasteiden kanssa kuin painetut julkaisut. Miten ylläpitää suomen- ja ruotsinkielisen julkaisemisen houkuttelevuutta tiedemaailmassa, jossa englanninkieliset julkaisut tuovat tutkijoille laajempaa nähtävyyttä suurentaen helpommin myös viittaussmääriin perustuvia vaikuttavuusindikaattoreita? Entä minkälaisia mahdollisuuksia ja uhkia kirjoittamiselle ja julkaisutoiminnalle tuo mukanaan tekoäly ja sen lukemattomat sovellusmahdollisuudet? Keskustelua herättävät myös useiden suurten kustantajien vaatimat, jopa tuhansien eurojen avoimen julkaisemisen maksut.

Aihetta juhlaan ovat antaneet myös *Eloren* hiljattain saamat tunnustukset. Vuonna 2023 *Elore* valittiin yhdeksi viidestä kotimaisesta tiedelehdestä, joista Suomen tiedekustantajien liitto valitsi vuoden tiedelehden. Kuluvana vuonna Karoliina Lummaan, Kaisa Vainion, Aino Korrensalon, Tuomo Takalan ja Eeva-Stiina Tuittilan *Eloressa* joulukuussa 2023 ilmestynyt artikkeli "Itseksi puiden kanssa: Identiteettiä jäsentävät puut suomalaisessa nykyrunoudessa ja lempipuuaiheisessa verkkokyselyssä" oli ehdolla Vuoden tiedekynä 2024 -palkinnon saajaksi. Nämä molemmat ovat tunnustuksia kaikille *Eloressa* vuosien mittaan töitä tehneille!

Eloren 30-vuotisen taipaleen juhlistamista jatketaan vielä pitkin vuotta myös *Eloren* somekanavilla, joista vastaa *Eloren* ajankohtaistoimituksessa vuoden vaihteessa aloittanut Anne Holappa. Artikkelitoimitus puolestaan on vahvistunut Eino Heikkilällä ja Sofia Wanströmillä ja kirja-arvioissa on vuodenvaihteessa aloittanut Lotta Leiwo. Käsillä oleva numero on myös ensimmäinen, jossa toisena päätoimittajana Pihla Siimin parina on toiminut Anna Kinnusen seuraaja Tuukka Karlsson. Tuukka tekee väitöksenjälkeistä tutkimusta Helsingin yliopiston folkloristiikassa ja on kiinnostunut erityisesti kalevalamittaisista loitsuista ja perinteenkeuruun ideologioista. Kiitos vielä Annalle hienosta työstä *Eloren* parissa!

Eloren kevään 2024 numero on vapaateemainen ja siinä julkaistaan neljä vertaisarvioitua artikkelia. Siria Kohonen osallistuu laatimassaan artikkelissa folkloristiikan piirissä vakiintuneen aseman saavuttaneiden käsitysten kriittiseen uudelleen arviointiin. Kohonen jatkaa 2022 ilmestyneen väitöskirjansa teoreettisilla jäljillä ja soveltaa kognitiivisen uskontotieteen näkemyksiä possession eri lajeista karjalais-suomalaisen tietäjän toimintaa koskevaan arkistoaineistoon. Folkloristi, akateemikko Anna-Leena Siikala on esittänyt, että karjalais-suomalaisen tietäjän ekstaattisessa tilassa olisi yhteyksiä itä- ja keskisiperialaisten šamaanien käytökseen. Kohosen artikkeli "täsmentää Siikalan tekemää vertailua esittämällä, että tietäjän luonnon nostatusta ja haltioitumista on voitu tulkita tietynlaisena [...] henkipossession kaltaisena tilana, mutta aina tämä ei ole ollut yksiselitteistä" ja "tuo lisävaloa Siikalan esittämän vertailunarviointiin sekä ylipäättään 1800-luvun ja 1900-luvun alun karjalais-suomalaisen luonto- ja haltijakäsitysten arviointiin."

Eerika Koskinen-Koivisto ja Anna Kajander analysoivat artikkelissaan kodin esineiden nivoutumista osaksi arkea ja elämäkerrallisia muistoja. Artikkelissa tutkittu tekstiaineisto koostuu kirjoittajien ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran yhdessä toteuttamasta Elämäni esi-neet -keruun omaelämäkerrallisista kirjoituksista. Koskinen-Koivisto ja Kajander toteavat aiemman tutkimuksen keskittyneen pitkälti henkilökohtaisesti merkityksellisten esineiden rooliin poikkeuksellisten kontekstien ja ongelmallisten taustojen yhteyksissä. He kirjoit-tavat haluavansa tuoda esiin myös esineiden arkista roolia osana kotia ja sen tavaroiden valitsemista ja järjestämistä. Laskennallista ja laadullista analyysia yhdistävällä lukutavalla Koskinen-Koivisto ja Kajander osoittavat, että kodin esineiden omaelämäkerrallisuutta ja kuratointia valaisevaa tutkimusta voisi hyödyntää esimerkiksi ”kodin tai kuolinpesien esine-määrien tuottamien ongelmien yhteydessä.”

Stina Savolainen tarkastelee artikkelissaan Pohjanmaalla asuvien ruotsinkielisten nuorten kokemuksia kielellisestä eriarvoisuudesta. Savolainen valottaa vuosina 2020–2021 teke-miensä haastattelujen kautta nuorten arjessaan kohtaamaa asenteellisuutta ja kielisyrjin-tää. Savolaisella on hyvät edellytykset nuorten arkikokemusten tavoittamiseen alueella pitkään asuneena, kaksikielisenä tutkijana. Nuorten mahdollisuudet oman kielen käyttöön ovat usein rajoitettuja, minkä he kokevat ongelmalliseksi erityisesti niin sanottujen turval-lisuusviranomaisien kanssa asioidessaan. Useilla haastateltavilla oli myös henkilökohtaisia kokemuksia ruotsinkielisiin kohdistuvasta nimittelystä. Kuten Savolainen toteaa, kielisyr-jinnän tutkiminen ja tiedostaminen on oleellista, koska esimerkiksi ruotsinkielisistä puhu-misen tavat voivat vahvistaa eroihin perustuvia representaatioita ja vaikuttaa tapaamme ymmärtää todellisuutta. Jo sata vuotta sitten esiintyneet stereotyyppiä ja metaforat toistuvat syrjivässä puheessa nykyäänkin. Ruotsinkielisten kokemuksia Suomen kieli-ilmapiiiristä on tärkeää käsitellä myös suomenkielisiä lukijoita tavoittavassa julkaisussa.

Piia Pentti suuntaa artikkelissaan lounaisrannikolle ja Naantaliin, jota hän lähestyy pienenä kulttuuriperintökaupunkina. Pentti soveltaa tutkimusaineistoonsa – teemakirjoituksiin ja yhdessäkuljeskeluun – auktorisoidun perintödiskurssin, kokemusarvon ja sosiaalisen arvon käsitteitä. Hän on kiinnostunut muun muassa siitä, miten kaupungin asukkaiden arkiset kohtaamiset ja jaetut käsitykset esiintyvät muistelussa ja näkemyksissä kulttuuriperinnöstä. Kuten Pentti kirjoittaa, asukkaiden kaupunkiympäristöä koskevaa tietoa on vaikea sanoittaa. Niinpä tällaisen tiedon ”tavoittaminen edellyttää tutkijalta asukkaiden käytäntöjen ja oles-kelun muotojen tarkastelua näiden sosiomateriaalisessa arkiympäristössä sekä herkkyyttä lukea sen asukkaissa herättämiä affektiivisia reaktioita.” Artikkelit tuo esiin kokemusarvon merkittävyyden suhteessa kontrolloituun ja haastamattomaan kulttuuriperintödiskurssiin.

Vertaisarvioitujen artikkelien lisäksi numerossa on julkaistu koko joukko muunlaisia, mie-lenkiintoisia tekstejä. Sakari Korpikallio esittelee katsausartikkelissaan itämerensuomalaisen suullisen runouden tutkimushanketta FILTERiä ja sen avaamia mahdollisuuksia yhdistää humanistista tutkimusta tietojenkäsittelytieteilijöiden osaamiseen. Hankkeessa tutkimus-avustajana toiminut Korpikallio kertoo hankkeen yleisistä tavoitteista ja esittelee siinä kehi-tettyjen käyttöliittymien hyödyntämisen mahdollisuuksia konkreettisten esimerkkien avulla.

Eija Schwartz on haastatellut eläkkeelle siirtyvää etnologian professori emerita Helena Ruot-salaa ja Heli Paakkonen vastaavasti Helsingin yliopiston folkloristiikan yliopistonlehtorin tehtävistä eläkkeelle siirtynyttä Kirsti Salmi-Niklanderia. Mainittakoon, että Kirsti Salmi-Nik-lander oli myös yksi *Elektroloristin* alkuvaiheen numeroihin aktiivisimmin kirjoittaneista

tutkijoista. Harvinaisempaa tekstityyppiä numerossa edustavat Lotta Leiwon ja Helena Karhun puheenvuorot, joissa keskustellaan autoetnografisen tutkimusmenetelmän ja dekolonisaation teoreettisen viitekehyksen soveltamisen mahdollisuuksista ja rajoitteista suomalaisen šamanismin tutkimuksessa.

Eloren syksyn numero ilmestyy joulukuussa 2024 teemanaan veden perintö. Teemanumeron vierailevina toimittajina ovat Outi Fingerroos (Jyväskylän yliopisto) ja Riina Haanpää (Turun yliopisto). Aihetta käsitellään monipuolisen artikkelikattauksen voimin, tekstien liikkussa veden ja perinteen, ympäristön, maiseman, muistin ja kokemuksen välisessä maastossa. Artikkelien kuvatoimitus on Matleena Jäniksen käsialaa. Numeroon odotetaan myös teeman ulkopuolisia artikkeleita.

Veden perintöä seuraava teemanumero ilmestyy vuoden 2025 joulukuussa ja paneutuu kulttuuriperinnön tutkimuksen moninaisuuteen. Musiikkiperintö -teemanumeron toimittajat Elina Seye (Helsingin yliopisto/Taideyliopisto), Outi Valo (Kansanmusiikki-instituutti/Taideyliopisto) ja Antti-Ville Villén (Taideyliopisto) kutsuvat kirjoittamaan auktorisoituja diskursseja kriittisesti käsitteleviä artikkeleita. He kehottavat erityisesti musiikintutkimuksen ulkopuolelle asemoituvia tutkijoita osallistumaan numeroon ja haastamaan musiikintutkimuksen umpioitumista. Teemanumeroon ehdotettavien artikkelien tiivistelmiä otetaan vastaan 15.8.2024 asti.

30-vuotias *Elore* jatkaa työtään suomen- ja ruotsinkielisen folkloristiikan ja lähialojen julkaisijana. Pyrimme ylpeinä säilyttämään lehden perustajien rohkean linjan ja pidämme samalla katseen nöyränä tulevaisuudessa. Kiitämme kaikkia numeron valmistumista edesauttaneita, ja toivotamme koko toimituksen puolesta kaunista ja palauttavaa kesää!